

tion Patterns in Human Teeth (1983), Dental Materials: Biological Properties and Clinical Evaluation (1985), Human Oral Embryology and Histology (1986), Modern Concepts in Operative Dentistry (1988), Dental Amalgam and Alternative Direct Restorative Materials (1997), Advances in Glass-Ionomer Cements, (1999) og Pulp-Dentin Biology in Restorative Dentistry (2002). Den siste boka var for øvrig dedikert til hans forbilde Harold R. Stanley, «For a lifetime of contributions to the field of pulp pathology».

Parallelt med sin vitenskapelig produksjon påtok Ivar seg tidkrevende arbeid i NTF og i flere internasjonale faglige organer, hvorav de tre største var ISO, FDI og IADR. Etter opprettelsen av NIOM bidro han og andre medarbeidere med å utarbeide internasjonale standarder for dentale biomaterialer gjennom International Organization for Standardization (ISO).

I tilknytning til denne virksomheten ble han involvert i Federation Dentaire Internationale (FDI) først som medlem og deretter som leder av Commission on Dental Materials, Instruments, Equipment and Therapeutics frem til 1977. I samme organisasjon fortsatte han deretter som leder av Commission on Commissions. Navnet var snodig, men oppgavene var derimot viktige – det gjaldt å slanke FDI for å unngå konkurs. Sammen med Per Åke Zillén som ble tilsatt som ny executive director i 1990 gjennomførte de en kraftig

slankekur og reorganisering av organisasjonsstrukturen. Ivar ble senere æresmedlem i FDI for dette arbeidet. Også i International Association for Dental Research (IADR) markerte Ivar seg, først som president i IADR Dental Materials Group, og deretter i IADR Board of Directors og ble til slutt valgt som president for IADR i 1986.

Ivars forskning kan grovt inndeles i tre faser. De ble innledet med studier av ulike tannvev under varierende eksperimentelle betingelser, etterfulgt av NIOM-perioden med laboratorie- og klinisk forskning på dentale biomaterialer og mange forsøk på å korrelere laboriestudier med klinikk og med avsluttende fokus i Gainesville som pådriver for minimal-intervensjoner innen tannfyllingsterapi. En viktig premiss for Ivar var at kliniske studier bare genererte data med klinisk relevans dersom de var utført under realistiske kliniske forhold. Derfor ble alle de kliniske studiene som ble initiert fra NIOM på sytti- og åttitallet, utført blant allmentannlegene og det lenge før betegnelsen «practice-based research networks (PBRN)» var allment kjent. Et typisk fyndig uttrykk fra Ivar var «*Statistically significant but clinically irrelevant!*». Ivar var mektig stolt over at han hadde bidratt til å overbevise det amerikanske forskningsorganet, National Institutes of Health (NIH), om å finansiere godt over 100 millioner dollars til å etablere seks store dentale PBRN nettverk i USA rundt 2005.

De norske forskere han arbeidet sammen med innen anatomi var hovedsakelig Erik Dahl, Randi Furseth Klinge, Arild Stenvik, og Leif Tronstad, og noe senere, Ellen Haugen. På midten av syttitallet ble både Ole Skogedal og Tore Lervik veiledet til gradsarbeider om pulpa. Etter hvert kom det artikler om biomaterialer forfattet sammen med andre forskere på NIOM, fortrinnsvis Arne Hensten, Svein Espesvik, Eystein Ruyter, Inger Nordahl og Dag Ørstavik. Han arbeidet også sammen med norske forskere på andre områder, eksempelvis sammen med Nils Roar Gjerdet, Synnøve Heide, Karin Heyeraas og Bjørn Zachrisson. Ivars opptatthet av å etablere prekliniske laborietester som skulle predikere klinisk holdbarhet dreide seg i stor grad om å klarlegge hvorfor kroner og tannfyllinger må revideres og hvordan unngå sekundærkaries. I en tidlig fase involverte dette samarbeid med blant andre Anne Bjørg Tveit, Reidun Åsenden og Harald Eriksen og etter hvert også de to yngste medforfatterne av denne artikkelen.

Sammen med mange andre over hele verden er vi dypt takknemlige for det Ivar har bidratt med og for å ha hatt muligheten til å samarbeide med Ivar.

Asbjørn Jokstad, Jon Einar Dahl, Randi Furseth Klinge, Arne Hensten, Arild Stenvik

Ivar Andreas Mjør

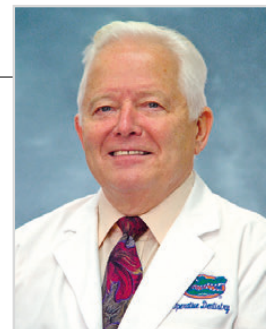
Ivar A. Mjør ble født 18. september 1933 og sovnet stille inn 6. januar i år. Både norsk og internasjonal odontologi har dermed mistet en høvding som har bidratt på en rekke områder. Han var æresmedlem i NTF og mottok utallige internasjonale priser og utmerkelse. Vi som hadde gleden av å samarbeide med ham, har minner om en inspirerende, energisk, direkte og aktiv leder.

Ivar var utdannet cand.odont. fra Dundee i Skottland i 1957. Etter plikt-

tjeneste her hjemme begynte han allerede et par år senere på videreutdanning ved University of Alabama, og dermed startet hans odontologiske virke på begge sider av Atlanteren. Allerede i 1963 ble han medlem av NTFs fagnemnd, og formann i perioden 1967–71. Ikke nok med det – han var samtidig medlem i Oslo Tannlegeselskaps fagnemnd. Etter at han gikk ut av fagnemnda i 1971, startet karrieren som redaktør av NTFs Tidende. I løpet av denne tiden var han også redaktør

av Acta Odontologica Scandinavica.

Året etter fikk han bistand til redaksjonsarbeidet i NTF da Bente Rohde Try ble ansatt i en stilling som skulle deles mellom redaksjonen og kursvirksomheten. I 1973 foretok han en omfattende endring av Tidendes utseende med nytt format, ny layout og forside i farger. Bemanningen ble imidlertid etter hvert uholdbar, og Mjør foreslo derfor å ansette redaktør

i hel eller 2/3 stilling for fire år. Dette forslaget ble lagt frem for NTFs representantskap i 1981.

Dette året skulle det også velges nytt hovedstyre. Leif Arne Heløe var vise-president og innstilt som ny president. Men så kom politikken i veien da Heløe ble utnevnt til sosialminister kort tid før han skulle velges. Nå var gode råd dyre. Valgkomiteen fant imidlertid ut at Mjør kunne være en habil kandidat.

– Jeg husker ikke om jeg svarte umiddelbart, men jeg trengte ikke lang betenkningstid, sa han i et intervju om sin tid som president.

– Jeg var instituttsjef på NIOM og hadde dermed ledererfaring, og jeg var redaktør av NTFs Tidende, slik at jeg kjente foreningen ganske godt. Ikke så overraskende, for Ivar var mannen som var kjent for å ta raske avgjørelser.

Det var spesielt å velge en president som ikke hadde vært medlem av hovedstyret, men han ble enstemmig valgt av representantskapet. Noe som neppe ville blitt akseptert i dag, var at han på samme tid var *både* president og redaktør, helt frem til 1. august 1982 da Berit Heløe overtok som den første ansatte redaktør i Tidende.

Det var ikke bare presidenten som var ny i det hovedstyret som tiltrådte 1. januar 1982, bare ett av medlemmene hadde vært med tidligere. Den første store saken dreide seg om arbeidsmarkedet fordi det var tegn til arbeidsløshet blant tannleger. NTF foreslo derfor at utdanningskapasiteten burde reduseres med 30 prosent. Den ble faktisk redusert med 15 prosent dette året, og hovedstyret oppnevnte et

arbeidsmarkedsutvalg som fikk i oppdrag å følge utviklingen og foreslå tiltak. Presidenten kom på TV i beste sendetid og snakket om arbeidsløse tannleger, noe som resulterte i at interessen for studiet ble temmelig laber, og strykprosenten økte. Da det etter en tid viste seg vanskelig å besette offentlige tannlegestillinger i utkantstrøk, ble studiekapasiteten et tema for mange diskusjoner.

Den neste store saken i Ivar A. Mjørs presidentperiode var NTFs 100-årsjubileum i 1984, med storstilt feiring og mange arrangementer. Han mintes at han holdt tretten offisielle taler i løpet av festdagene, og det han husket best var åpningen i Oslo Konserthus med kong Olav til stede. Men han ble litt skuffet over at pressen ikke var særlig interessert, verken i åpningen, landsmøtets faglige program eller jubileumsutstillingen i Oslo rådhus.

Men det skjedde mer i 1984; 1. januar dette året trådte lov om tannhelsetjenesten i kraft. Det gjorde også NTFs nye struktur, som med de to ervervsgruppene, OTE og PTE (henholdsvis offentlige og private tannlegers ervervsgruppe), var tilpasset loven. På denne tiden var det konflikter mellom offentlig og privat sektor i Norden, og det var viktig å holde foreningen samlet. I denne prosessen var det trolig en fordel å ha en president som var forsker og ansatt på NIOM, og som ikke sto midt i interessekonflikten. Mjør virket dermed samlende. Ervervsgruppene er nå historie og loven står kanskje for fall, men NTF er fortsatt én forening, som samler alle tannleger i landet.

En sak som pågikk i hele perioden mens Ivar Mjør var president, var «amalgamkrigen». Som sjef på NIOM hadde han gode fagkunnskaper om amalgam og eventuelle bivirkninger av kvikksølv. Det vanskelige var å finne midde at toksisitet handler om dose. Han har sagt at han aldri kom godt ut av det med kvinnelige svenske journalister som var upåvirkelige for argumenter. Historien har vist at amalgam ble et tema også for de presidentene som etterfulgte Mjør. Men i dag er også amalgam historie.

Etter at Ivar A. Mjør var ferdig med sin presidentperiode i 1985, fortsatte han som instituttsjef ved NIOM frem til 1993. Som sekstiåring var det selvsagt ikke aktuelt for et slikt overskuddsmenneske å pensjonere seg. Da bar det til USA der han ble professor ved College of Dentistry, University of Florida, der han fortsatte sitt virke i kjent stil til han flytte tilbake til Norge rundt 2010.

Nevnes må også at han har sittet i ledelsen for IADR (International Association for Dental Research) og var president i 1986.

Det er med stort vemod vi må erkjenne at Ivar ikke er blant oss lenger. Våre tanker går til hans kjære Birgit og øvrige familie. De skal vite at Ivar har gjort en veldig verdifull innsats for tannlegestanden og for norsk og internasjonal odontologi. Han vil bli husket av alle som hadde gleden av å samarbeide med ham. Vi lyser fred over hans minne.

Morten H. Rolstad og Reidun Stenvik